Lieta Nr. C3-10/0007/8
SKC-2194/2016

L Ē M U M S

Rīgā 2016.gada 4.augustā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente M.Zāģere
tiesnesis I.Bisters
tiesnese A.Briede

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 6.aprīļa lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Ventspils tiesas tiesneša 2016.gada 19.februāra lēmums par atteikumu pieņemt /pers. A/ pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu.

Augstākās tiesas Civillietu departaments

k o n s t a t ē j a

[1] /pers. A/ 2016.gada 11.februārī iesniegusi tiesā pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu, kurā lūgusi konstatēt, ka pieteicēja ar laulāto /pers. B/ līdz viņa nāves dienai - 2014.gada 16.jūlijā - dzīvoja kopā dzīvoklī /adrese A/, kā ģimenes locekļi.

[2] Ar Ventspils tiesas tiesneša 2016.gada 19.februāra lēmumu atteikts pieņemt pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu.

Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Tiesa sevišķās tiesāšanās kārtībā var konstatēt juridisku faktu, ja pastāv šādi nosacījumi: no konstatējamā fakta atkarīga fizisko vai juridisko personu mantisko vai nemantisko tiesību rašanās, grozīšanās vai izbeigšanās; likums nav paredzējis citādu kārtību šā fakta konstatēšanai; pieteicējam nav iespējams citādā kārtībā saņemt attiecīgos dokumentus, kas apstiprina šo faktu, vai šie dokumenti nozaudēti, nozagti vai iznīcināti un zudusi iespēja tos atjaunot; fakta konstatēšana nav saistīta ar sekojoša, tiesai pakļauta strīda par tiesībām izlemšanu prasības tiesvedības kārtībā. Trūkstot kādam no minētajiem nosacījumiem, pieteikums saskaņā ar Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punktu nav pakļauts izskatīšanai tiesā sevišķās tiesāšanā kārtībā.

No Ventspils tiesas 2015.gada 19.marta sprieduma civillietā Nr.C40162314, kas stājies likumīgā spēkā 2015.gada 9.aprīlī, redzams, ka /pers. A/ lūgums atzīt, ka viņa līdz /pers. B/ nāves dienai bijusi viņa apgādībā, ir noraidīts. Tiesa spriedumā nav konstatējusi faktu, ka /pers. A/ bijusi vīra apgādībā. Minēto spriedumu /pers. A/ nav pārsūdzējusi un tādējādi nav izmantojusi Civilprocesa likumā noteiktās tiesības.

Nepastāvot personas tiesībām uz noteikta fakta konstatēšanu sevišķās tiesāšanās kārtībā, pieteikumu atsakāms pieņemt.

Lēmums pamatots ar Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punktu.

[3] Par minēto lēmumu blakus sūdzību iesniegusi /pers. A/, lūdzot to atcelt.

[4] Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 6.aprīļa lēmumu atstāts negrozīts Ventspils tiesas tiesneša 2016.gada 19.februāra lēmums, bet blakus sūdzība noraidīta.

Lēmumā norādīts šāds pamatojums.

[4.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 447.[1]panta otrajai daļai, ja tiesa, izskatot blakus sūdzību, atzīst, ka pārsūdzētajā lēmumā ietvertie motīvi ir pareizi un pietiekami, tā lēmumā var norādīt, ka pievienojas pārsūdzētā lēmuma motīviem. Šādā gadījumā šā likuma 230.panta pirmās daļas 5.punktā noteiktos lēmuma motīvus var nenorādīt.

Tā kā pārsūdzētajā lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pietiekams, Civillietu tiesas kolēģija pievienojas pārsūdzētā lēmuma motīviem, tos neatkārtojot.

[4.2] Ar likumīgā spēkā stājušos Ventspils tiesas 2015.gada 19.marta spriedumu noraidīts /pers. A/ lūgums atzīt, ka /pers. A/ līdz /pers. B/ nāves dienai bijusi viņa apgādībā.

Šajā civillietā tiesa ir nodibinājusi, ka pieteicēja līdz vīra nāves dienai faktiski dzīvojusi dzīvoklī /adrese A/, Ventspilī, kopā ar vīru, viņiem bijusi kopēja saimniecība.

/pers. A/ nav pārsūdzējusi Ventspils tiesas 2015.gada 19.marta spriedumu.

Pārsūdzētajā lēmumā pirmās instances tiesas tiesnesis ir pareizi norādījis uz gadījumiem, kādos sevišķās tiesāšanās kārtībā var konstatēt juridisku faktu, kas nav konkrētais gadījums.

Blakus sūdzības iesniedzēja nepamatoti ir atsaukusies uz Civillikuma 7.pantu, jo /pers. B/ un /pers. A/ dzīvošana vienā dzīvoklī /adrese A/, un kopīgas saimniecības vešana jau ir nodibināta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu.

Laulāto dzīvošana vienā dzīvesvietā un kopīgas saimniecības vešana liecina par ģimeni kopumā un par ģimenes locekļiem katru atsevišķi.

Blakus sūdzības iesniedzēja atsaukusies uz Krievijas Federācijas 1993.gada 12.februāra likuma Nr.4468-1 „Par pensiju nodrošināšanu personām, kuras bijušas karadienestā vai dienējušas iekšlietu iestādēs, un šo personu ģimenēm" 9.pantu, kā pamatu savām tiesībām, lai pretendētu uz pabalstu.

Pieteikumam nav pievienots pierādījums, ka attiecīga kompetenta Krievijas Federācijas institūcija ir atteikusies /pers. A/ šādu pabalstu piešķirt.

No Ventspils tiesas 2015.gada 19.marta sprieduma redzams, ka /pers. A/ ir vēlējusies saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju, kas ir pavisam kaut kas cits, kā pieteikumā norādītais, ka viņa pretendē uz pabalstu sakarā ar ģimenes locekļa - Krievijas Federācijas pensijas saņēmēja - nāvi.

Līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1. un 2.punktam ir atsakāms pieņemt šādu pieteikumu.

[5] Par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 6.aprīļa lēmumu blakus sūdzību iesniegusi /pers. A/, lūdzot to atcelt.

Blakus sūdzībā norādīti tālāk minētie motīvi.

[5.1] Krievijas Federācijas Valdības un Latvijas Republikas Valdības 1994.gada 30.aprīļa Vienošanās par Latvijas Republikas teritorijā dzīvojošo Krievijas Federācijas militāro pensionāru un viņu ģimenes locekļu sociālo aizsardzību (*stājās spēkā 1995.gada 27.februārī, turpmāk - Vienošanās*) paredz pensijas nodrošināšanu izdienējušajiem pensionāriem un viņu ģimenes locekļiem, ar nosacījumiem, ko noteicis Krievijas Federācijas likumdevējs.

Krievijas Federācijas 1993.gada 12.februāra likuma Nr.4468-1 „Par pensiju nodrošināšanu personām, kuras bijušas karadienestā vai dienējušas iekšlietu iestādēs, un šo personu ģimenēm" (turpmāk – Krievijas Militāro pensiju likums) 9.pants (pabalsta izmaksa), noteic - personām, kuras norādītas šā likuma 1.pantā un atbrīvotas no dienesta, pensionāriem invalīdiem, no šo personu skaita, un mirušo pensionāru ģimenes locekļiem izmaksā pabalstu kārtībā un apmēros, kādus nosaka Krievijas Federācijas likumdošana un valdības normatīvie akti.

Pieteicējai juridiska fakta konstatēšana nepieciešama, lai uz šā fakta pamata prasītu no Krievijas Federācijas pabalstu, kas paredzēts Krievijas Militāro pensiju likuma 29.pantā.

Nepamatots ir tiesas secinājums, ka pieteikumam nav pievienots pierādījums, ka attiecīga kompetenta Krievijas Federācijas institūcija ir atteikusies /pers. A/ piešķirt šādu pabalstu.

Krievijas Militāro pensiju likuma 9.pantā konkrēti paredzēts, ka uz pabalstu var pretendēt mirušo pensionāru ģimenes locekļi. Tādējādi, lai vērstos ar iesniegumu Krievijas Federācijas konsulātā, iesniegumam bija nepieciešams pievienot dokumentu, kas apstiprina, ka /pers. A/ bija mirušā /pers. B/ ģimenes locekle. Šādu faktu Krievijas Federācijas vēstniecībai var pierādīt tikai ar konkrētu spriedumu, jo /pers. A/ dzīvesvieta bija deklarēta citā adresē, nekā mirušā laulātā. Ja tiesnesis uzskatīja, ka pieteikumam nav pievienoti attiecīgi dokumenti, tad pieteikums atbilstoši Civilprocesa likuma 133.panta pirmās daļas otram punktam bija atstājams bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai, nevis atsakot to pieņemt.

Tāpat jāņem vērā, ka Krievijas Federācijā nav paredzēta valsts institūciju lēmumu pārsūdzēšana Administratīvajā tiesā. Tādēļ nav lietderīgi saņemt atteikumu no Krievijas Federācijas institūcijas un pēc tam vākt pierādījumus.

Atbilstoši Civilprocesa likums 288.panta trešajai daļai tiesa konstatē arī citus faktus, kuriem ir juridiska nozīme, ja spēkā esošie normatīvie akti neparedz citādu kārtību to konstatēšanai.

[6] Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris blakus sūdzībā norādītos argumentus, Augstākās tiesas Civillietu departaments tālāk minēto motīvu dēļ uzskata, ka apelācijas instances tiesas lēmums atceļams.

[6.1] Tā kā apelācijas instances tiesa izmantojusi Civilprocesa likuma 447.[1] panta otrajā daļā paredzētās tiesības un pievienojusies Ventspils tiesas tiesneša apsvērumiem, abu zemāko instanču nolēmumu pamatojums tiks vērtēts kontekstā.

[6.2] Augstākās tiesas Civillietu departaments piekrīt blakus sūdzības iesniedzējas argumentiem, kuros apstrīdēta tiesas secinājuma, ka pieteikumā aprakstītie apstākļi neatbilst nevienam no Civilprocesa likuma 288.pantā norādītajiem gadījumiem, kas dotu pamatu juridiska fakta konstatēšanai, pareizība.

No Civilprocesa likuma 288.pantā ietverto normu vārdiskā formulējuma izriet, ka tiesas kompetencē ietilpst juridisku faktu – kādu apstākļu ar juridisku nozīmi rašanās, pastāvēšanas, pārgrozīšanās vai izbeigšanās konstatēšana gadījumos, kad personas rīcībā nav dokumentu (izņemot pases un apliecības, kuras izdod dzimtsarakstu iestāde), kas apstiprina faktu, ka šādi apstākļi ir pastāvējuši, un ja normatīvie akti neparedz citādu kārtību to konstatēšanai.

Kasācijas instances tiesas judikatūrā atzīts, ka „[..] sevišķās tiesāšanās kārtībā konstatējami juridiski fakti tikai gadījumos, kad personas tiesību aizskārums nav noticis un tādēļ nav pamata strīdam, kas risināms prasības tiesvedības procesā, bet personai ir nepieciešams apliecinājums, ka pastāv noteikti apstākļi, kas rada tai zināmas tiesības vai liedz (ierobežo) kādas tiesības" *(sk. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 31.janvāra lēmumu lietā Nr.SKC-1473)*.

Izskatāmajā lietā pieteikumu par fakta, kuram ir juridiska nozīme, konstatēšanu /pers. A/ saistījusi ar apstākli, ka viņai nav iespējams saņemt dokumentu, kas apliecinātu pagātnē faktiski pastāvējušu situāciju – viņas kā /pers. B/ ģimenes locekles (sievas) dzīvošanu kopā ar vīru vienā dzīvesvietā /adrese A/, līdz pat laulātā nāves dienai. Savukārt neesot šādam dokumentam /pers. A/ tiek liegtas tiesības uz materiālo pabalstu, kāds mirušo militāro pensionāru ģimenes locekļiem paredzēts Krievijas Militāro pensiju likuma 9.pantā.

Ja personai, kas pastāvīgi dzīvo Latvijas Republikā atbilstoši Civillikuma 7.pantam var būt vairākas dzīvesvietas un personas faktiskā dzīvesvieta var nesakrist ar Dzīvesvietas deklarēšanas likumā noteiktā kārtībā reģistrēto, tad nav iemesla šaubām, ka attiecīgajā pašvaldībā reģistrētās ziņas par deklarēto dzīvesvietu ne vienmēr atspoguļo reāli pastāvošo tiesisko situāciju.

To ievērojot, pamatots ir blakus sūdzības iesniedzējas arguments, ka iespēju personai saņemt tādu dokumentu, kas apliecinātu tās dzīvošanas, turklāt kopā ar ģimenes locekli (-ļiem) vienā konkrētā dzīvesvietā faktu, Latvijas Republikā spēkā esošie normatīvie akti neparedz. Turpretī Krievijas Federācijas normatīvie akti šādu informāciju saturoša dokumenta iesniegšanu izvirza kā priekšnoteikumu, lai Latvijā patstāvīgi dzīvojošu personu atzītu par Krievijas Militāro pensiju likuma subjektu, kuram piešķiramas attiecīgās sociālās garantijas.

Tādējādi nevar atzīt par pareizu tiesas secinājumu, ka faktiem, kurus /pers. A/ lūgusi konstatēt, nav juridiskas nozīmes. Gluži otrādi, pieteicējai ir nepieciešams apliecinājums, ka pagātnē pastāvēja noteikti apstākļi, kas rada viņai tiesības uz materiālo pabalstu vīra – Krievijas Federācijas militārā pensionāra – nāves gadījumā, un šāda apliecinājuma iegūšana ārpustiesas kārtībā nav iespējama.

[6.3] Nevietā tiesa atsaukusies uz Ventspils tiesas 2015.gada 19.marta spriedumā, kas stājies spēkā, nodibinātajiem apstākļiem, jo, pirmkārt, šajā lietā /pers. A/ lūgusi konstatēt citu juridisku faktu – atrašanos vīra apgādībā, kuru, izskatāmama pieteikumu pēc būtības atzinusi par nepierādītu, otrkārt, tiesiskās sekas rada tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā noteiktais, tādēļ tam, ka minētā sprieduma motīvu daļā konstatētie apstākļi sasaucas ar cita /pers. A/ pieteikuma pamatā bijušajiem, lemjot jautājumu par šā pieteikuma pieņemšanu, nav nekādas juridiskas nozīmes.

[7] Apkopodams iepriekš izklāstītos argumentus, Augstākās tiesas Civillietu departaments secina, ka apstrīdēto apelācijas instances tiesas lēmumu nevar atzīt par likumīgu, kas ir pamats blakus sūdzības apmierināšanai.

Lai gan tiek atcelts apelācijas instances tiesas lēmums, Augstākās tiesas Civillietu departaments, ņemot vērā likumā „Par tiesu varu" 28.pantā nostiprināto procesuālās ekonomijas principu, uzskata, ka blakus sūdzības atkārtota izskatīšana Kurzemes apgabaltiesā nav lietderīga, tālab pieteikums nododams Ventspils tiesai jautājuma par tā pieņemšanu izlemšanai no jauna.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o l ē m a

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 6.aprīļa lēmumu atcelt un /pers. A/ pieteikumu par juridiska fakta konstatēšanu nodot Ventspils tiesai jautājuma par tā pieņemšanu izlemšanai no jauna.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese M.Zāģere

Tiesnesis I.Bisters

Tiesnese A.Briede